

затрати, дозволяє значно скоротити час опитування і аналізу, організувати зберігання матеріалів і результатів тестування в електронному вигляді, підвищує інформативність і унаочнення результатів.

Література:

1. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Под. ред. В.В.Давыдова. – М.: Педагогика, 1991. – 480 с.
2. Захарова И.Г. Информационные технологии в образовании: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 192 с.
3. Информатизация общего среднего образования: научно- методическое пособие / Под. ред. Д.Ш.Матроса. – М.: Педагогическое общество России, 2004. – 384 с.
4. Освітні технології: Навчально-методичний посібник / О.М.Пехота, А.З.Кіктенко, О.М.Любарська та ін.; За ред. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2004. – 256 с.
5. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с.
6. Сиротинко Г.О. Шляхи оновлення освіти: Науково-методичний аспект. Інформаційно-методичний збірник. – Х.: Видав. гр. «Основа», 2003. – 96 с.

Условия заинтересованности участников педагогического процесса в осуществлении образовательного мониторинга. Целью данной статьи является обоснование педагогических условий мониторинга качества учебных достижений студентов.

Conditions of interesting of those who take part in the pedagogical process in the realization of the educational monitoring. The aim of this article is the proving of pedagogical conditions of the monitoring of the quality of students' educational achievements.

УДК 37.015.6:33

Олійник Н. Ю.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД В ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ НАВЧАННЯ

У науковій статті розкрито суть компетентнісного підходу та його значення в організації навчально-виховного процесу у старших класах економічного профілю навчання.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку соціально-економічного стану країни актуалізує потребу формування активної, професійно компетентної особистості, якій притаманні якості, спосіб мислення, що стимулюють до співпраці, готовність взяти на себе відповідальність. Відповідно пріоритетними завданнями загальноосвітньої школи є створення умов для повноцінного розвитку особистості школяра, творчої самореалізації, потреби в оволодінні професією, формування свідомого ставлення до праці, уміння діяти компетентно і технологічно в умовах ринкової економіки.

Удосконалення системи освіти на сучасному етапі передбачає переорієнтацію процесу навчання на розвиток особистості учня, навчання його самостійно оволодівати новими знаннями. Сучасна молода людина має бути більш мобільною, інформованою, критично і творчо мислячою, а значить і більш мотивованою до самонавчання і саморозвитку.

Особливої актуальності набуває поняття компетентності учня, що визначається багатьма чинниками, оскільки саме компетентності, на думку багатьох учених, є тими індикаторами, що дозволяють визначити готовність учня-випускника до життя, його подальшого особистісного розвитку, до активної участі в житті суспільства. З огляду на зазначене, новий етап розвитку шкільної освіти спрямований на упровадження компетентнісного підходу до формування змісту та організації навчально-виховного процесу.

Компетентнісний підхід в організації процесу навчання профільних класів сприяє удосконаленню реалізації освітніх інновацій і класичних підходів, що допомагають освітянам гармонійно поєднувати позитивний досвід і сучасні освітні технології.

Одним з важливих компонентів діяльності Програми розвитку ООН стала реалізація проекту «Освітня політика та освіта «рівний – рівному», в рамках якого зніційовано низку дискусій, що стосуються модернізації змісту освіти та формування в учнів ключових компетентностей. Тому, актуальним є положення, що формування в учнів ключових компетентностей на сучасному етапі модернізації освіти розглядається у контексті активізації пізнавальної діяльності.

Орієнтуючись на сучасний ринок праці, освіта до пріоритетів сьогодення відносить уміння школяра оперувати такими технологіями та економічними знаннями, що задовольняють потреби суспільства. Саме тому важливим є не тільки вміння оперувати власними знаннями, а й бути готовим адаптуватись у нових умовах ринку праці, оперувати й управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, самореалізовуватись.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суттєве значення для обґрунтування наукових підходів до визначення суті ключових компетентностей мають праці вітчизняних педагогів Н.М. Бібік, Л.С. Ващенко, О.В. Овчарука, Л.І. Паращенко, О.Я. Савченко, С.Е. Трубачевої та інших учених. Суть поняття «компетентнісний підхід» сучасними педагогами-науковцями визначається як спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості. Результатом такого процесу є формування загальної компетентності, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості. Така характеристика має сформуватися у процесі навчання і містити знання, вміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості [4].

Під компетентністю науковці визначають спеціально структуровані (організовані) набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання. Вони дозволяють людині визначати, тобто ідентифікувати і розв'язувати, незалежно від контексту (ситуації), проблеми, характерні для певної сфери діяльності.

Відомі російські педагоги В.В. Краєвський, А.В. Хуторської розрізняють терміни «компетентність» і «компетенція», пояснюючи, що «компетенція у перекладі з латинської «competentia» означає коло питань, щодо яких людина добре обізнана, пізнала їх і має досвід. Компетентність у певній галузі – це поєднання відповідних знань і здібностей, що дозволяють обґрунтовано діяти в певній сфері [4, с. 20].

На цій основі науковці вважають за потрібне ввести в обіг поняття «освітні компетенції» як складні узагальнені способи діяльності, що їх опановує учень у процесі навчання, а компетентність є результатом набуття компетенцій. Вони зазначають, що загальноосвітні компетенції потрібні не для всіх видів діяльності, у яких бере участь людина, а тільки для тих, що охоплюють основні освітні сфери та навчальні предмети. Такі компетенції відбивають предметно-діяльнісний складник загальної освіти і мають забезпечувати комплексне досягнення його цілей.

Важливі аспекти діяльнісного підходу до організації навчально виховного процесу розроблені у працях педагогів та психологів А.М. Алексюка, Л.С. Виготського, В.І. Бондаря, А.М. Леонтьєва, С.А. Рубінштейна, О.Я. Савченко, М.М. Скаткіна, В.О. Онищука та інших учених. У дослідженнях підтверджуються положення про те, що у процесі навчання не тільки формуються певні знання, уміння, а й розвиваються здібності, відбувається становлення особистості, готовність до розв'язання практично значущих завдань.

Утвердження громадянського суспільства потребує переосмислення і змістових характеристик освітніх предметів, підвищення ролі економічної освіченості, розуміння економічних законів, проблем суспільства та шляхів їх розв'язання. Економічна освіта школярів має бути спрямована на розвиток творчих здібностей, навичок самостійного економічного мислення, адаптації в умовах ринкових відносин.

Формулювання мети статті. Метою нашого дослідження є обґрунтування суті та значення компетентнісного підходу як важливої умови ефективності навчально-виховного процесу у класах економічного профілю навчання, формування та розвитку особистості школяра, його подальшої самореалізації у майбутній професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як показує аналіз досвіду освітніх систем багатьох країн, одним із шляхів оновлення змісту і навчальних технологій, узгодження їх із сучасними потребами, інтеграції до світового освітнього простору є орієнтація навчальних програм на компетентнісний підхід та створення ефективних технологій його запровадження.

В рамках проекту «Освітня політика та освіта «рівний-рівному» компетентність розглядається як уміння діяти на основі набутих знань професійного вибору. У цьому контексті українськими педагогами визначений перелік ключових компетентностей:

- компетентність у сфері самостійної пізнавальної діяльності, що характеризується як цілісне індивідуальне утворення і є процесуальною основою оволодіння знаннями та вмінням;
- компетентність у сфері соціального життя, що передбачає здатність проектувати стратегії свого життя відповідно до норм і правил суспільства та інших чинників;
- загальнокультурна компетентність;
- громадянська компетентність;
- компетентності з інформаційних та комунікаційних технологій.

Аналіз структурних компонентів означених компетентностей уможливило зробити узагальнення про те, що ключова компетентність є об'єктивною категорією, що фіксує суспільно визначений комплекс певного рівня знань, умінь, навичок, ставлень тощо, які можна застосовувати в різних сферах діяльності людини. Вона може бути визначена як здатність людини здійснювати складні поліфункціональні, поліпредметні, культуродоцільні види діяльності, ефективно розв'язуючи відповідні проблеми. Кожна з таких компетентностей передбачає засвоєння учнем не окремих непов'язаних один з одним елементів знань і умінь, а володіння комплексною процедурою, в якій для кожного виділеного напрямку її набуття є відповідна сукупність освітніх компонентів, що мають особистісно-діяльнісний характер.

Розвиток світового і, зокрема, європейського освітнього простору, об'єктивно вимагає від української школи адекватної реакції на процеси реформування загальної середньої школи.

Тому сучасні підходи до модернізації системи освіти передбачають подолання розриву між запитами учня та можливостями школи і зосередились, в основному, на створенні умов для поглибленого вивчення ряду предметів у спеціалізованих школах.

У Державних стандартах загальної середньої освіти закладено нові підходи до організації навчання у загальноосвітній школі. Так старша школа має функціонувати як профільна. Це створює сприятливі умови для врахування індивідуальних особливостей, інтересів і потреб учнів, для формування у школярів орієнтації на той чи інший вид майбутньої професійної діяльності. Профільна школа найповніше реалізує принцип особистісно-орієнтованого навчання, що значно розширює можливості учня у створенні власної освітньої траєкторії [2, с. 37].

Тому законодавче закріплення профільності старшої школи є прогресивним кроком у напрямку забезпечення її варіативності, широкої диференціації та індивідуалізації навчання, відповідності змісту освітнім запитам і інтересам учнів.

У ринковій економіці реальну цінність становлять спеціалісти, здатні створити власне робоче місце – сформулювати власні цілі й перспективи робіт з урахуванням потреб суспільства, підготовки випускника школи до професійної діяльності, що потребує певних організаторських умінь.

Щодо переліку ключових компетентностей, відповідних освітнім традиціям і соціокультурному контексту сучасного українського суспільства, очевидно, що найприйнятнішим для нас є принцип їх підбору відповідно до сфер суспільного життя, в

яких сьогодні особистість реалізовує себе та провадить свою діяльність. Сьогодні триває обговорення переліку таких компетентностей та їхньої структури – переліку напрямів їх набуття учнями, формування в них здатності до провадження певного виду діяльності.

В сучасних умовах ринкових відносин важливого значення набуває економічна освіта школярів. Економічна освіта передбачає вивчення економічних понять, які мають широке практичне спрямування і є основою багатьох повсякденних рішень громадян, є засобом розвитку особистості, яка шукає нові шляхи для подальшого розвитку суспільної праці. В системі середньої загальної освіти основи економічних знань впроваджуються як окремий предмет у багатьох школах.

Так, в умовах економічного профілю навчання, зокрема, опрацювання курсу «Основи економіки», сприяє формуванню в учнів старших класів умінь, що уможливають адекватну дію у тій чи іншій економічній ситуації; здатність самостійно аналізувати, обґрунтовувати і приймати рішення, організувати певну діяльність тощо.

Оволодіння економічними знаннями має здійснюватись через поєднання пізнавальних, теоретичних і практичних компонентів навчання. Пізнавальні компоненти створюють не тільки систему технологічних і економічних знань, а й визначають внутрішню культуру старшокласника, формують його готовність до свідомої гармонізації стосунків «школа – професія – суспільство». Теоретичні компоненти навчання включають світогляд і уміння творчо мислити, які створюють підґрунтя економічно доцільних і водночас соціальновідповідальних рішень, дослідницьких навиків, практичних вмінь. Практичні компоненти економічно освіченої людини складають мотивацію та вміння постійно підвищувати професійну компетентність, практично використовувати нові знання для вдосконалення і розвитку, технологічного, соціально-економічного, забезпечення організаційно-економічних та управлінських процесів, розвитку особистісного потенціалу економічної діяльності на засадах соціального партнерства і соціальної відповідальності.

У документах з питань освіти також вказується на те, що у старших класах економічного профілю навчання доцільним є запровадження певних спецкурсів, що відповідають обраному напрямку і спрямовані на формування у школярів уявлень про суть економічних процесів, розвиток економічного мислення, виховання економічної культури.

Тому в процесі вивчення економічних дисциплін у профільних класах важливо передбачити:

- засвоєння базового рівня економічної освіченості;
- формування знань і навичок прикладного характеру, що уможливує адекватну дію в тій чи іншій економічній ситуації;
- формування здатності самостійно засвоювати економічну інформацію, аналізувати її і приймати обґрунтовані рішення;
- виховання конкурентоспроможної особистості;
- орієнтацію на дотримання правил цивілізованих ринково-економічних відносин.

З урахуванням зазначених умов економічна освіта і виховання розглядається як організована педагогічна діяльність, спрямована також на формування економічної свідомості старшокласників, що забезпечує розуміння економічного життя суспільства. В умовах економічних реформ формування економічних понять у підростаючого покоління стає загальним і обов'язковим.

Висновки. Удосконалення освітнього процесу з урахуванням компетентісного підходу полягає в тому, щоб навчити учнів застосовувати набуті знання й уміння в конкретних навчальних та життєвих ситуаціях. Перелік ключових компетентностей визначається на основі цілей загальної середньої освіти та основних видів діяльності учнів, які сприяють оволодінню соціальним досвідом, навичками життя й практичної діяльності в суспільстві.

Важливим у діяльності старшої школи нового типу є надання кожному старшокласнику можливості одержати освіту згідно з його потребами та здібностями в умовах варіативного здобуття освіти профільного навчання. Творчість як головна ознака

діяльності, увага до особистості кожного, фізичне та професійне становлення, висока конкурентоздатність випускників, організація навчально-виховного процесу на нових наукових засадах компетентнісного підходу є пріоритетом у школах економічного профілю навчання.

Профільність навчання зумовлює зміни у змісті, структурі і методиці організації навчально-виховного процесу з метою підготовки старшокласників до майбутньої професійної діяльності, формування самодостатньої особистості, здатної брати на себе відповідальність і бути ефективною в умовах ринкової економіки.

Література:

1. Бондар В.І. Дидактика: підручник для студ. вищих пед. навч. закл. / Володимир Іванович Бондар. – К.: Либідь, 2005. – 262 с.
2. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Інформ. збірник Міністерства освіти і науки України / Відповід. ред. В.О. Огнев'юк. – К.: Педагогічна преса, 2004. – № 1-2. – С. 5-54.
3. Книга вчителя економіки: Довідково-методичне видання / Упоряд. Н.В. Бескова, В.М. Проценко. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – 256 с.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.
5. Концепція профільного навчання в старшій школі: (Проект) / АПН України. Ін-т педагогіки / Уклад.: Л.Д. Березівська, Н.М. Бібік, М.І. Бурда та ін. – К., 2003. – 16 с.

В научной статье раскрыта суть компетентного подхода и его значения в организации учебно-воспитательного процесса в старших классах экономического профиля учебы.

In the scientific article essence of competence point and his value is exposed in organization of an educational-educate process in the higher forms of economic type of studies.